

Høgskolen i Bergen onsdag 15. oktober 2008

Opphavsrett i universitets- og høgskolesektoren

**UH-forfatteren og hans arbeidsgiver
Hvem eier hva?**

Kai Krüger - Universitetet i Bergen

Rettighetsposisjoner - basic

- *Eiendomsrett* til utstyr, fysisk materiale, litteratur, manuskripter (utskrifter), pasientmateriale?
- *Ius docendi* – akademisk frihet i UH ansettelsesforholdet?
- Kan kunnskap og ideer overhodet "eies"?
- Jus og etikk – tilgrensende etiske "god skikk" randsoner
- Immaterialrettsposisjoner – potensielle interessekonflikter
  - Forholdet til kolleger og samarbeidspartnere i prosjekt
  - Forholdet til oppdragsgivere
  - Klausulering av forskningsbidrag
  - → Forholdet til egen arbeidsgiver

Rettighetsposisjoner eller handleregler?

- **Rettighetsposisjoner** ekskluderer alle eller noen beføyelser – mest omfattende ved faktisk/rettslig eierrådighet, mindre omfattende ved f eks opphavsrett, patentrett
- **Handleregler** ”code of conduct” overstyrer beslutninger og adferd i f eks interessekonflikter, f eks krav til ”god forretningsskikk” (markedsfl § 1, som også gjelder ved f eks UH-samarbeidsavtaler med eksterne)
- **Etiske** regimer innen UH-forskerfellesskapet (etikkomitéer, lokale regelverk og ordninger for konfliktløsning)

I UH-systemet er det rom for flere lag normer! Og handlereglene kan måtte nyanseres ettersom det gjelder juss eller etiske normer – brudd på forskningsetikk er f eks ikke *nødvendigvis* det samme som rettsstrid! (Rt. 1981 s 166 om ”eiendomsrett” til prosjekt →)

Et sitat fra en høyesterettsdom om tilpasning til nye styringsmodeller for prosjektstyring på 1970-tallet - Rt. 1981.166:

Professor [...] krever subsidiært dom for at han i alle fall har rett til å lede forskningen og med dette forskningsgruppen i kosmisk geofysikk ved Universitetet i [...].

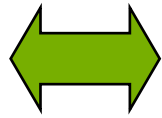
...

Jeg kan ikke se at de forskningsetiske hensyn som i dette tilfelle kunne tale for at [...] fikk fortsette det prosjekt han hadde ledet i en årrekke, uten videre kunne være avgjørende i en slik situasjon.

UH-jobben – særtrekk?

Privat ansatt - + fristilte kommersielle forsknings-enheter

- Arbeidsgivers styringsrett
- Arbeidsmiljølov og avtaleverk begrenser
- Verdier og innovasjon skapes mot lønn og tilflyter arbeidsgiver
- Fritid og bierverv OK, men basic lojalitetsbindinger i forhold til arbeidsgiver
- Lojalitetsbindinger etter avsluttet arbeidsforhold (hva kan den ansatte lukke ned og ta med seg, f eks IKT?)

UH – ansatte

- Svakere styringsrett (men økende?)
- Egeninteresse oftest også arbeidsgivers interesse – innovasjon/produktivitet
- Opparbeidelse av personlig renommé og anseelse – stort sett OK for begge
- Økonomisk potensiale av forskningsresultater – publiseringsrett (men nå noen skranker for teknologisk innovasjon →)
- Noe uklart: Kommersialisering av forskningsresultater – etikk, juss eller kombinasjon?
- Litt uklart skille mellom sidegjøremål og jobb (UiO og UiB utreder på t)
- Lojalitetsbindinger etter avsluttet arbeidsforhold, særlig på IKT-siden?

Anno 2006: Forskeren som UH arbeidstager

Fra UH-lovens virksomhetsbeskrivelse

§ 1-3. *Institusjonenes virksomhet*

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

- a) **tilby høyere utdanning** som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.
- b) **utføre forskning** og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- c) forvalte tilførte ressurser effektivt og aktivt søke tilføring av eksterne ressurser. d) bidra til å spre og **formidle resultater fra forskning** og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- e) bidra til **innovasjon** og verdiskapning basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- f) legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten.
- g) bidra til at norsk høyere utdanning og forskning **følger den internasjonale forskningsfronten** og utviklingen av høyere utdanningstilbud.
- h) **samarbeide** med andre universiteter og høyskoler og tilsvarende institusjoner i andre land, lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner.
- i) tilby **etter- og videreutdanning** innenfor institusjonens virkeområde.

UH arb givers rett til teknologi-innovasjon etter arbeidstageroppfinnerloven 1970

§ 4. Har en arbeidstaker som har **forsknings- eller oppfinnervirksomhet som sine vesentligste arbeidsoppgaver**, nådd fram til en oppfinnelse ved utførelsen av disse oppgaver eller utgjør en oppfinnelse resultat av en nærmere angitt oppgave som en arbeidstaker er blitt pålagt i sin tjeneste, **kan arbeidsgiveren kreve retten til oppfinnelsen helt eller delvis overført til seg, dersom utnyttelsen av oppfinnelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde.**

Er oppfinnelsen blitt til i **annet samband med tjenesten** enn nevnt i første ledd, kan arbeidsgiveren kreve å få **utnytte den i sin virksomhet** dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde. Ønsker arbeidsgiveren å overta en mer omfattende rett til en slik oppfinnelse, har han i et tidsrom av 4 måneder etter mottakelsen av meldingen om oppfinnelsen etter § 5, **fortrinnsrett** til å inngå avtale med arbeidstakeren om dette.

[Er oppfinnelsen blitt til **uten samband med tjenesten**, har arbeidsgiveren i samme tidsrom som nevnt i foregående ledds siste punktum fortrinnsrett til å inngå avtale med arbeidstakeren om helt eller delvis å overta retten til oppfinnelsen, dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde. **Bestemmelsen i leddet her gjelder ikke for universiteter og høyskoler.**]

Oppfinnelser forts: Tidligere UH forskerunntak fra opphevet (fra 2003):

Ny § 6 tredje ledd Endret ved lov 6 des 2002 nr. 73 (i kraft 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

Lærere og vitenskapelig personale ved universiteter og høyskoler har likevel rett til å **publisere** oppfinnelsen dersom arbeidsgiveren ble varslet om det i meldingen om oppfinnelsen etter § 5, og tredjeparts rett ikke er til hinder. Dersom de nevnte vilkårene for publisering er oppfylt, har ikke arbeidsgiveren rett til å overta oppfinnelsen etter § 4. Har oppfinneren ikke tatt skritt til publisering innen ett år etter varselet etter § 5, kan arbeidsgiveren likevel overta oppfinnelsen. En arbeidstaker som har forbeholdt seg retten til å publisere oppfinnelsen, kan ikke uten skriftlig samtykke fra arbeidsgiveren søke patent på oppfinnelsen.

Ny § 6a Tilføyd ved lov 6 des 2002 nr. 73 (i kraft 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

Kongen kan gi **forskrifter** med nærmere bestemmelser om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere ved universiteter og høyskoler.

(P t ingen slike)

[Til lovens § 13: FOR [1973.04.06 nr 9740](#):
(NHD)Forskrift for meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser.]

Oppfinnelser forts – godtgjøring, frister m v

§ 7. Erverver en arbeidsgiver i medhold av § 4 eller på annet grunnlag, rett til en oppfinnelse som en arbeidstaker har gjort, har denne, selv om annet måtte være avtalt før oppfinnelsen ble til, krav på **rimelig godtgjøring** med mindre verdien av den rett arbeidsgiveren har overtatt **ikke overstiger hva arbeidstakeren med rimelighet må kunne forutsettes å skulle yte til gjengjeld for den lønn og mulige andre goder som han oppebærer i tjenesten.**

Ved fastsettelse av godtgjøringen skal det særlig tas hensyn til oppfinnelsens verdi, omfanget av den rett arbeidsgiveren har overtatt, arbeidstakerens ansettelsesvilkår og den betydning ansettelsen for øvrig kan ha hatt for oppfinnelsens tilkomst. være reist

Søksmål om godtgjøring må **innen 5 år** fra det tidspunkt da arbeidsgiveren har ervervet rett til oppfinnelsen. Er det søkt patent på oppfinnelsen, kan søksmålet dog alltid reises **innen 1 år** etter at patentsøknaden er endelig avgjort.

UH arb givers rett til IKT-innovasjon

- **Pogramvare** – åndsverklov 1961 § 39g

Opphavsrett til **datamaskinprogram som er skapt av en arbeidstaker** under utførelsen av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet eller etter arbeidsgivers anvisninger går, med den begrensning som følger av § 3,*over til arbeidsgiveren, med mindre annet er avtalt.

- **Databaser** – åndsverklov 1971 § 43 første ledd

Den som **frembringer** et formular, en katalog, en tabell, et program, en **database** eller lignende arbeid som sammenstiller et større antall opplysninger, **eller som er resultatet av en vesentlig investering**, har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av arbeidets innhold ved å fremstille eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten.

---

* § 3 -droit moral – ideelle på tilbørlig kildeangivelse, ikke krenkende osv

Opphavsrett i UH

Om hva opphavsrett er – og ikke er;

- **Nøkkeltbegrepet "åndsverk"** - f eks "vitenskapelige...verk av enhver art...så som skrifter av alle slag..." osv (åvl § 1) dvs
  - Publikasjoner, monografier, artikler, rapporter, utredninger, avhandlinger på alle nivåer, også ikke publiserte manus, ppt-presentasjoner, handouts og forelesningsdisposisjoner
  - I UH-miljøer trolig meget lav terskel for verk med faglig innhold!
- **"skaper et åndsverk"** – forfatterskap ja, genuint medforfatterskap ja, men ikke nok å ha rett til å bli kreditert: Veileder, fagfellevurdering, seminar på manus, kutyme for med-forfatterstatus uten forfatterskap osv!
- **Vanvouver-reglene** (bio og medisin) omhandler primært kreditering og kollegial lojalitet – visstnok ikke opphavsrettslig forfatterskap!
- **UH-paradokset:** Kunnskap og gode idéer som ikke har materialisert seg i tekst og lignende har ikke annet vern enn det som kan etableres ved konfidensialitet og etiske normer for "mitt og ditt" (snarere tvert imot: UH-aktørene står alltid på andres skuldre!)

Forfattervern i UH forskningsmiljø

Brukskategorier i åvl

- Rettsstridig bruk – dvs absolutt **brukssperre** – straff og erstatningssanksjoner – åvl Kap 7 + evt nedlagt bruksforbud for eksempel etter **midl forføyning** etter tvfbl 1992
- Bruksrett i henhold til *ad hoc* **samtykke og evt særskilt avtale** med rettighetshaver/rettighetshavere - også om vederlag
- Lovhjemlet bruk underlagt **tvangslisens** – bruksrett mot betaling til rettighetshaver
- Bruk underlagt rammeavtale på organsisasjonsnivå **avtalelisens** (KOPINOR)
- Diverse unntak fra åvl § 2 - **fri bruk** uten vederlag (mest praktisk UH: privat bruk for forskere og studenter)
- En "joker" i opphavsrettssystemet **UH Bibliotekene!** (åvl § 16 - § 16a)

Større åvl lovreform 2005 – innarbeidelse av EU INFOSOC-direktiv 2001/29/EF m m

Ot prp nr 46 (2004-2005) Innst O nr 103 (2004-2005)

I kraft fra 2.7.2005

Ikke lovfestet internasjonal rettesnor for all opphavsrett – ”tretrinns testen”

The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in [1] **certain special cases** which [2] **do not conflict with a normal exploitation** of the work or other subject-matter and [3] **do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder**
(Infosoc Dir 2001/29 Art 5 No 10 + Bern, TRIPS, WIPO WCT)

Endringer av betydning for UH:

- EØS Dir forutsetning om at praktiserte kollektive avtalelisensordninger er OK (Preamble) (f eks KOPINOR, men også når opphavsmannen nekter? – åvl § 37 annet ledd)
- Privat kopiering nå tilnærmet avtalelisens (statsbudsjettet) - åvl § 36
- digital undervisningsbruk av verk – åvl § 13b
- Generell oppdatering med sikte på tilpasning til digitaliserte verk (div)
- Grensedragnings vedr digitale lokale og fjern- bibliotekstjenester studenter/forskere åvl § 16 og § 16a

Eiendomsrett versus opphavsrettsbeføyelser

- Eieren har **enerett** til faktisk og rettslige beføyelser (manuskriptet, utskriften, kopiene), men oppgir eiendomsrett til studenter i undervisning, på seminarer osv (men opphavsretten består!)
- Opphavsmannen har også **eksklusive** beføyelser, men bare slike som følger av åvl § 2 og dermed kortere enn eiendomsretten:
  - ”råde over åndsverket **ved å** fremstille varig eller midlertidig **eksemplar** av det og ved å **gjøre det tilgjengelig for almenheten**, i opprinnelig eller endret skikkelse, i oversettelse eller bearbeidelse, i annen litteratur- eller kunstart eller i annen teknikk.”
- Åvl-beføyelsene vedrørende kopiering og spredning gjelder bare verket, **ikke ideer, innovasjon og vitenskapelige nyheter** som lar seg utnytte (kommersielt) uten å kopiere eller spre verket

Opphavsrettslig verk-beføyelser kan overføres helt eller delvis til andre

Forfatter

- Arbeidsavtale
- Forlag copyright
- Tidsskriftredaksjon
- Betalte oppdrag
- Hel eller delvis eksplisitt oppgivelse av opphavsrett
- Ulegning på web?

Har forfatteren ved avtale "fristilt" materiale ved utlegning på nettsted/hjemmeside?

- Åvl § 2 siste ledd: "Som offentlig fremføring regnes også ...eller annen overføring i tråd eller trådløst til allmennheten, herunder når verket **stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.**"
- Ikke overdrive problemene: Mange forfattere ønsker max spredning og anerkjennelse og har derfor ikke noe i mot at utlagt materiale kopieres og fordeles videre.
- Presumsjon for at de ellers gjeldende åvl kap 2 fribruksreglene skal gjelde (men uten avtalelisens oppgjør) – (dep prp nr 46 s 54)
- Det er den irregulære upåregnelige og evt utilsiktede "det der var ikke meningen"-bruken som er det problematiske
  - kommersiell viderebruk av materiale uten samtykke
  - ustrakt "dyp"lenking som inngår i andre kommersielle produkter
  - forvrengning og plagiering, unnlatt kildeangivelse, manipulering av originalen osv
- Opphavsmannen kan – og bør! - selv regulere bruken ved bindende presiseringer som må iakttas ved nedlastning o l s k "gjenbruksnotiser"
- Utilsiktet inntrengning i sideordnede rettighetsposisjoner – tidskriftredaksjoner og forlag – medforfattere osv – forfatteren råder ikke nødvendigvis over verket alene!
- Forskjell på primærbruk og URL-lenking? Rt. 2005 s 41 "Napster.no"-dommen med sitat fra *O-A Rognstad* vedrørende den "normale og lojale linking" - (saken løst på subsidært grunnlag: "medvirkning til ulovlig utlegning av musikkverk")

Avtale – mange varianter

- Overordnet: Spesialitetsprinsippet ("minimumsregelen") åvl § 39 a
- Forlagsavtalen med tilhørende tolknings spørsmål vedr f eks rett til digitalisering? Oppdatering av fakta-verk med nye forfattere?
- Innhente konkret samtykke f eks i UH fagmiljø – tolkning ut fra formål o l
- Standardvilkår – forlag, tidsskriftsredaksjonens vilkår for publisering
- Oppgivelse i forhold til kolleger, studenter og UH arbeidsgiver (men ikke vedtak innen institusjonen!)
- Vilkår for tilgang til goder, f eks stipend eller finansiering, veiledning osv
- Tvilsomt: Ikke-medlemmer bundet av avtalelisens f eks NFF? Rett til å frabe seg KOPINOR kopiering? Åvl § 37 annet ledd
- Arbeidsavtale med egen arbeidsgiver
  - individuelle ansettelsesvilkår (US "work for hire")
  - stillingsbeskrivelse og utlysningstekst (?)
  - tariffavtaler på organisasjonsnivå
  - Inntrede eller bruksrett for arbeidsgiver som ledd i tolkning av et eksisterende ansettelsesforhold – forfølge avtalens naturlige formål?

”Rosinen i pølsen”:

UH-arbeidsgiverens rett (eller manglende rett) til utnyttelse av vitenskapelig ansattes åndsverk uten avtale eller samtykke

- UH-stillingene: Sjelden *ad hoc* særavtaler som løser spørsmålet
- Ikke lovregulert utenom patenter og IKT (arb takeroppf loven og åvl § 39g og § 43)
- Ingen regler i ny UH-loven 2005
- Lar det seg overhodet lovregulere i lys av EU INFOSOC-direktiv og Bern-konvensjonen?
- Kunne man indirekte lovregulert UH-avtalens normal innhold til å omfatte tilgang for arbeidsgiver til verk skapt som ledd i arbeidsforholdet?

Noen sikre observasjoner

- UH-forfatteren velger i forskningsarbeid selv tidspunktet for publiseringsverdighet, publiseringskanal og tilkommer avtalt eller vanlig royalty for publikasjoner uten at dette vedrører arbeidsgiver solid, etablert og langvarig ubestridt praksis
- Lærebøker kan utgis på forlag etter forfatterens eget valg – og sannsynligvis også på eget forlag (men studentene kan murre..)
- Arbeidsgiver kan ikke gi pålegg om undervisningsmateriale (men kan i gitte tilfelle gi gunstige rammebetingelser for læremiddelproduksjon)

Råder UH arbeidsgiveren over verk som inngår i undervisning av institusjonens studenter (gratisprinsippet)?

- Følger det av ansettelsesforholdet at slik bruk er en naturlig for at arbeidsavtalen skal nå sitt normale formål?
- KOPINOR-dimensjonen: Vil samtykke eller annen råderett kunne frikoble fra å godtgjøre kopier til studentene i avtalelisens-oppgjøret med KOPINOR? Fristilles f eks kopiering med konkret samtykke fra institusjons-interne eller eksterne kollegers arbeider?
- Lar det seg praktisk sett gjøre å innregne UH frikopiering av undervisningsmateriale i KOPINOR-oppgjøret? Skille mellom institusjonsinterne og institusjonseksterne i statlige UH?

Ringnes-utvalgets dissenser

(UH-nedsatt utvalg –
utredningen 2004 II publisert COMPLEX 1/04 (Institutt for rettsinformatikk UiO)

Mandatet:

Forholdet mellom institusjon og ansatt når det gjelder eiendomsrett til digitalt (og annet) undervisningsmateriale som er produsert i arbeidstiden, er også et område som trenger avklaring; det samme gjelder institusjonens anledning til «gjenbruk» av slikt materiale når den tilsatte flytter eller slutter, oppbygging av databaser med digitalt undervisnings- og forskningsmateriale, distribusjon av slikt materiale over nett, m.m. Også eiendomsrett og disposisjonsrett til utvikling av ulike typer utstyr eller materiell som skjer for institusjonenes kostnad og ved hjelp av institusjonenes infrastruktur i arbeidstiden, patentering, m.m. er områder som det er behov for å se nærmere på. Det samme gjelder forholdet til selvstendig[e] oppdragstakere (konsulenter/engasjerte lærere, m.v.).

Alle bortsett fra J Bing:

Utvalgets flertall, Ringnes, Bernt, Børde, Krüger, Laukholm og Moan mener at de offentlige universitets- og høyskolene i Norge for bruk ved undervisningen av egne studenter i prinsippet bør ha en begrenset rett til vederlagsfri fotokopiering av artikler og utdrag av større fremstillinger samt verk som inngår i samleverk som er utarbeidet av egne tilsatte som ledd i deres arbeidsforhold ved institusjonen. En slik overgang av rettigheter fra arbeidstakeren til institusjonen som ledd i arbeidsforholdet skal imidlertid bare gjelde i den utstrekning dette ikke i urimelig grad hindrer eller begrenser verdien av arbeidstakerens egen utnyttelse av sine opphavsrettigheter. I dette ligger at hvis det aktuelle materiale er utgitt og lagt ut til salg i en egnet form, skal studentene henvises til å kjøpe dette. Videre er forutsetningen at fotokopiering begrenses til et rimelig nivå – og de kopieringsbegrensninger som er avtalt i fotokopieringsavtalen med Kopinor er her en naturlig ramme.²⁵⁶

Stridens kjerne mindretallets lovforslag UH-loven

(Bernt, Børde, Krüger)

§ 29 a Eksemplarfremstilling av arbeidstakeres åndsverkverk m.v. i undervisningsvirksomhet

Hvis ikke annet er avtalt, kan statlig universitet eller høyskole til bruk i egen undervisningsvirksomhet ved fotokopiering eller lignende fremgangsmåte fremstille eksemplar av utgitt åndsverkverk og andre beskyttede arbeider etter åndsverkloven kapittel 5 som er skapt av tilsatt ved institusjonen [eller ved annet statlig universitetet eller annen statlig høyskole] i tilknytning til tilsettingsforholdet der, samt gjøre disse tilgjengelig i undervisningsvirksomheten. Dette gjelder likevel ikke når det aktuelle arbeidet foreligger i egnet form for salg eller i elektronisk form. Uten særskilt avtale gjelder denne retten til kopiering heller ikke bruk i forbindelse med undervisningstilbud som i det vesentlige finansieres ved betaling fra studenter eller oppdragsgivere. Statlig universitets eller høyskoles rettigheter etter denne paragraf begrenser ikke rettigheter som universitetet eller høyskolen ellers har ervervet ved avtale. Kongen kan gi nærmere regler om innholdet og omfanget av eksemplarfremstillingsretten etter denne bestemmelse.

Børde og Krüger: Institusjonens egne opphavsmenn

Bernt: Også andre statlige UH institusjoner

Jon Bing:

Lovforslaget har ingen paralleller i utenlandsk lovverk, men kan sies å være en parallell til «work for hire» doktrinen som gjelder etter anglo-amerikansk rett, som ikke har noen tradisjon i norsk rett. Av større betydning er at en ordning langs de linjer som flertallet foreslår vil innebære en rettighetsovergang til institusjonen, uavhengig av om verket er frembragt som ledd i en konkret oppgave fra arbeidsgiver. Forslaget kan også skape retts-tekniske problemer. Det kan være vanskelig å fastslå om et verk er skapt i tilknytning til arbeidsforholdet og hva som er rimelig utnyttelse. Det blir også vanskelig å utarbeide overgangsregler som lar seg praktisere. *Dette medlems* oppfatning er at institusjonens rettigheter til ansattes verk må reguleres gjennom avtale – og at det også er ønskelig med avtaleregulering fordi det vil tvinge partene til å ta konkret standpunkt til når rettighetene bør gå over. Ved avtaleregulering går man også klar av de begrensninger som Bernkonvensjonen, TRIPS – avtalen og infocodirektivet legger på hvilke unntak og begrensninger som kan gjøres i opphavsretten.

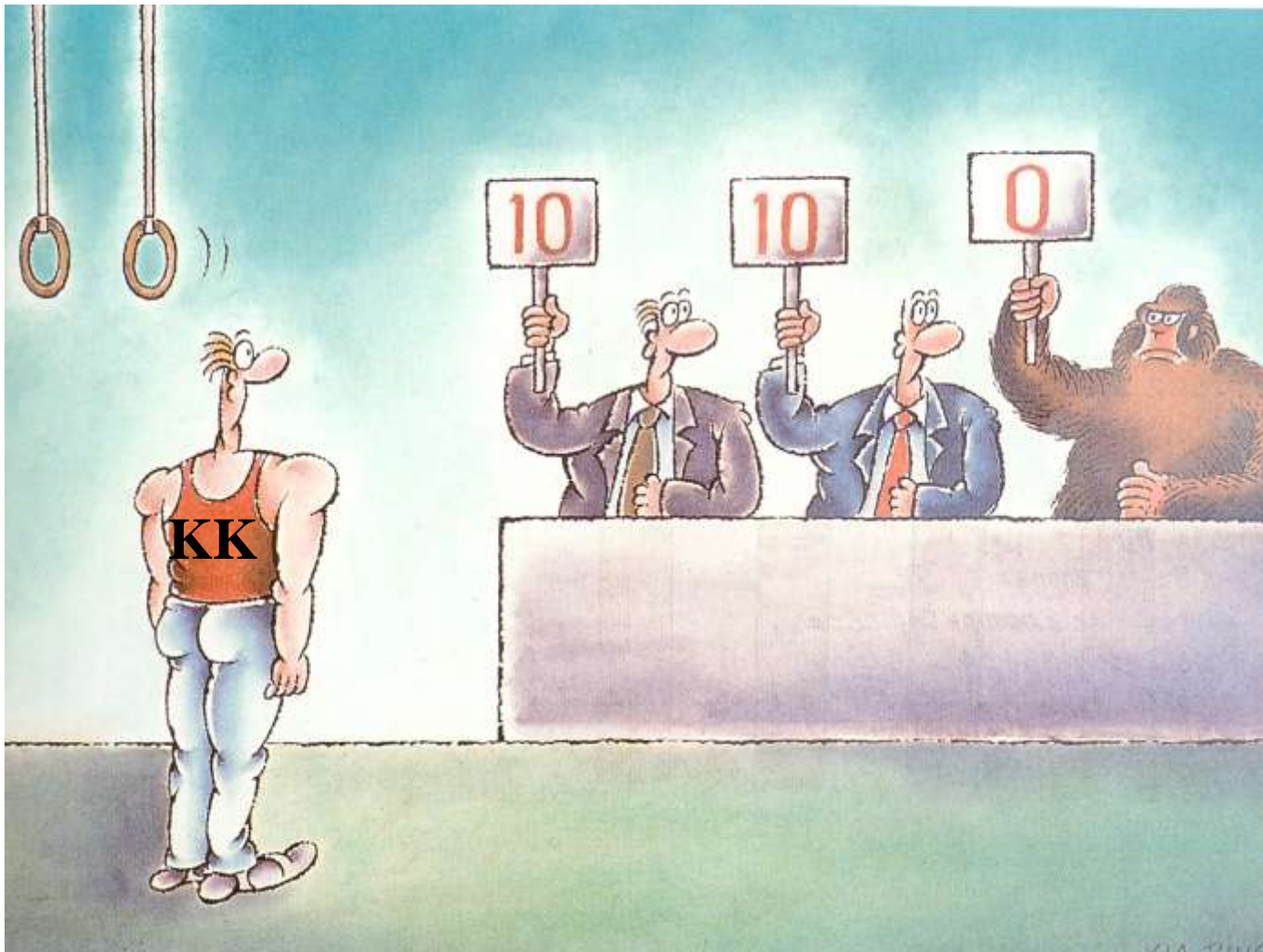

**OK, Jon, men er det realistisk
å regne med at slik
avtaleregulering kommer på plass –
og i tilfelle på hvilken måte?**

Ingen lovregulering 2005 – neppe avtaleregulering

Så hva er dagens gjeldende rett?

- Utvidet beskrivelse av arbeidsgivers adkomst til moderne undervisnings hjelpemidler (ppt, handouts, disposisjoner, kompendier og materialsamlinger)?
- Utlekking av den ansattes verk på nett i undervisningsbruk – eller bare når verket ikke er rimelig tilgjengelig i handel?
- Bearbeidelse og gjenbruk etter at den ansatte har sluttet, er falt fra – eller gått over i annen stilling?
- Bearbeidelse og gjenbruk ved reorganisering av undervisningsoppgaver innen institusjonen?
- Kan interaktive classfronter opplegg med f eks oppgaver brukes når opphavsmannen ikke lenger medvirker (her også er spml om studentenes opphavsrett)?

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!